

Epistolari

Oliver Sacks: mirant de cara a la mort

Hem de confessar que des de fa temps estem captivats per la figura del neuròleg britànic Oliver Sacks. Segurament molta gent ha vist la coneguda pel·lícula *Awakenings*, una magnífica obra que mostra com uns pacients tornen d'un coma de llarga durada causat per una encefalitis letàrgica gràcies a la intuïció de Malcolm Sayer, un jove metge que els administra levodopa. Però probablement molta menys sap que aquest personatge és, en realitat, la recreació d'un metge real, autor de l'obra literària del mateix nom que la pel·lícula. Aquest home és Oliver Sacks.

Sacks és un personatge extraordinari, àmpliament conegut en els àmbits mèdics i d'alta divulgació científica. L'any passat vam publicar una revisió dels seus llibres¹, que només són una part petita de tota la seva obra escrita. Els seus relats són un element molt útil per comprendre el que el propi autor anomena neuroantropologia: la capacitat de comprendre no només la malaltia sinó també la seva repercussió en el pacient i la relació amb el món que l'envolta. Per això ens ha commogut especialment la publicació d'un article seu a les pàgines d'un important diari nord-americà². En aquest article, que titula *My own life* (com l'autobiografia que va escriure David Hume el 1776 en saber que tenia una malaltia terminal), Sacks comunica als seus lectors que pateix un càncer hepàtic metastàtic molt avançat, conseqüència d'un melanoma ocular que li va aparèixer fa nou anys i que havia comentat de forma minuciosa en una de les seves obres publicada l'any 2010³.

Les paraules de Sacks són un missatge molt recomanable per a tots aquells que confiem seguir vius encara durant un temps: podem cometre el gravíssim error de malmetre el temps de què disposem en preocupacions que són menors i en tasques inútils. És una declaració d'intencions per aprofitar fins el darrer instant que pugui, fent només allò que considera important, abans que la malaltia progressi fins a fer-li-ho impossible. D'aquest escrit, extremadament interessant i colpidor, en destacaríem especialment algunes frases: [...] *I feel intensely alive, and I want and hope in the time that remains to deepen my friendships, to say farewell to those I love, to write more, to travel if I have the strength, to achieve new levels of understanding and insight. This will involve audacity, clarity and plain speaking: trying to straighten my accounts with the world. But there will be time, too for some fun (and even some silliness, as well).*

Sacks vol estar actiu tant com pugui; diu que se sent intensament viu i confessa que els seus sentiments en aquests moments són sobretot de gratitud. Per a ell, viure és un enorme privilegi i una gran aventura i des d'ara vol centrar-se només en allò que considera realment important: *I feel a sudden clear focus and perspective. There is no time for anything inessential. I must focus on myself, my work and my friends. I shall no longer look at "NewsHour" every night. I shall not longer pay any attention to politics or arguments about global warming. This is not indifference but detachment [...] but these are not longer my business; they belong to the future.* I recorda el sentiment que li han deixat aquells que ja se n'han anat: *There will be no one like us when we are gone, but then there is no one like anyone else, ever. When people die, they cannot be replaced. They leave holes that cannot be filled, for it is the fate – the genetic and the neural fate – of every human being to be a unique individual, to find his own path, to live his own life, to die his own death.* Aquesta reflexió pot ajudar a comprendre el sentiment que tenen aquells que han patit la pèrdua d'essers estimats. La singularitat de l'ésser humà no pot ni podrà ser substituïda, la seva absència serà per sempre i és essencial aprendre a viure amb ella, sense pensar que podrem omplir-la d'alguna manera.

El text de Sacks ens recorda algunes sentències de Sèneca, especialment la que diu *Lex est, non poena, perire*, Morir és una llei, no un càstig. Però pocs tenen el valor de recordar-ho quan es troben la mort de cara, quan la veuen apropar-se. Les paraules de Sacks ens haurien de servir per viure molt més plenament.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Escarcena P, Guardiola E, Baños JE. Oliver Sacks: els neurorelats o la neurologia integral. *Ann Med*. 2014;97:89-96.
2. Sacks O. My own life. Oliver Sacks on learning he has terminal cancer. *The New York Times*; 19 de febrer de 2015. p. A25. Disponible a: http://www.nytimes.com/2015/02/19/opinion/oliver-sacks-on-learning-he-has-terminal-cancer.html?_r=1. Accés el 20 de febrer de 2015.
3. Sacks O. *The mind's eye*. Nova York: Alfred A. Knopf; 2010 [Versió en castellà: *Los ojos de la mente*. Barcelona: Anagrama; 2011].

Josep-Eladi Baños i Elena Guardiola
Barcelona.